

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐ

ՀՐԱՄԱՆ

No 62 - Ն _____

24 Հոկտեմբերի 2022 _____

ՀԱՆՐԱԿՐԹԱԿԱՆ ՌԻՍՏՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ 7-ՐԴ ԵՎ 10-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐԻ «ՀԱՍԱՐԱԿԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ» ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԾՐԱԳՐԵՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ղեկավարվելով «Հանրակրթության մասին» օրենքի 30-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով՝

ՀՐԱՄԱՅՈՒՄ ԵՄ

- 1. Հաստատել՝ հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում «Հասարակագիտություն» առարկայի 7-րդ և 10-րդ դասարանների ծրագրերը՝ համաձայն հավելվածի:

Վ. ԴՈՒՄԱՆՅԱՆ

X

ՎԱՀՐԱՄ ՎՈՒՄԱՆՅԱՆ

Signed by: DUMANYAN VAHRAM 1909620211

Հավելված

ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարի
2022 թվականի նոյեմբեր 24-ի N 62 Ն հրամանի

ՀԱՆՐԱԿՐԹԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ
«ՀԱՍԱՐԱԿԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ» ԱՌԱՐԿԱՅԻ 7-ՐԴ և 10-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐԻ ԾՐԱԳՐԵՐ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ
7-ՐԴ և 10-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ

Հասարակագիտություն
Մարդ

7-րԴ ԴԱՍԱՐԱՆ
Օրինակելի ծրագիր

Հասարակագիտություն	
Թեմա 1. Մարդ-բնություն	
Նպատակ	
Ներկայացնել բնության, մարդու և հասարակության փոխկապվածությունը օրինակների միջոցով: Բացատրել մարդու պահանջմունքները:	
Վերջնարդյունք	
<ol style="list-style-type: none"> 1. 7.1.1. Հիմնավորի բնության անհրաժեշտությունը մարդու և հասարակության կյանքում: 2. 7.1.2. Նկարագրի մարդու պահանջմունքները: 3. 7. 1. 3. Առաջարկի բնության և հասարակության ներդաշնակության խախտումը կանխող քայլեր: 	
Թեմայի բովանդակություն	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Մարդը՝ որպես բնության մաս: Մարդու պահանջմունքները: 2. Մարդ- բնություն հարաբերությունների էվոլյուցիան: 	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ինչպե՞ս է մարդը կապված բնության հետ: 2. Որոնք են մարդու պահանջմունքները: 3. Ինչպե՞ս է փոխվել մարդ-բնություն կապը պատմության ընթացքում: 4. Ինչո՞ւ է կարևոր բնության պահպանությունը մարդու առողջության համար: 	
Գործնական աշխատանք	Խաչվող հասկացություններ
<p>Չրույցներ և զեկույց</p> <p>Անցկացնել 2-3 զրույց «Մարդու դրական և բացասական ազդեցությունը բնության վրա» թեմայով: Չրույցների արդյունքների հիման վրա պատրաստել հակիրճ հաղորդում:</p> <p>Առանձնացնել համայնքային մեկ բնապահպանական խնդիր և հիմնավորել մարդու</p>	<p>Օրինաչափություն</p> <p>Բնության, մարդու և հասարակության փոխազդեցությունները:</p> <p>Մարդու գիտակցությունից դուրս և նրանից անկախ բնության ու հասարակության մեջ տեղի ունեցող օբյեկտիվ գործընթացների արտացոլում ճանաչողության մեջ և գիտելիքների որևէ բնագավառում:</p>

ազդեցությունն այդ խնդրի ծագման վրա: Պատրաստել բնության պահպանությանը վերաբերող ցուցապաստառներ:	
Միջառարկայական կապերը թեմայում	
Կենսաբանություն - Մարդու էվոյուցիան: Աշխարհագրություն - Մարդու զարգացումը աշխարհագրական միջավայրում, միջավայրի ազդեցությունը:	
Հանրակրթական չափորոշիչ	
Հ11, Հ12	

Հասարակագիտություն
Թեմա 2. Մարդ- հասարակություն
Նպատակ
Ներկայացնել մարդու և հասարակության փոխկապվածությունը, հասարակական մեծ և փոքր խմբերի ու շերտերի նմանություններն ու տարբերությունները:
Վերջնարդյունքներ
<ol style="list-style-type: none"> 1. 7. 2. 1. Մարդու էությունից բխեցնի խմբի և հասարակության անհրաժեշտությունը: 2. 7. 2. 2. Տարբերակի հասարակության փոքր և մեծ խմբերը: 3. 7. 2. 3. Ներկայացնի հասարակության սոցիալական կազմը:
Թեմայի բովանդակություն
<ol style="list-style-type: none"> 1. Հասարակական կյանքի առանձնահատկությունները: 2. Հասարակության սոցիալական կազմը:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ինչո՞ւ էն մարդիկ համագործակցում փոքր և մեծ խմբերում: 2. Ի՞նչ է տալիս մարդը խմբին, խումբը՝ մարդուն: 3. Մարդկանց ապրելակերպի, մշակույթի, հասարակական նորմերի և արժեքների բազմազանությունն ի՞նչ ազդեցություն է ունենում հասարակական խմբերի ձևավորման վրա:

Գործնական աշխատանք	Խաչվող հասկացություններ
<p>Ինքնավերլուծություն, գրույցներ, հարցազրույցներ Իրական օրինակներով ներկայացնել մարդու և հասարակության փոխներգործությունը: Ուսումնասիրել ժողովրդական ավանդույթներ և ծեսեր: Նկարել սոցիալական տարբեր խմբեր:</p>	<p>Չամակարգ և մոդել Անհատի և հասարակության փոխկապակցությունը: Չասարակական նորմերի և արժեքների բազմազանությունը պատմական տարբեր ժամանակահատվածներում: Անհատներ և հարաբերություններ Մարդկային փոխհարաբերություններն ընտանիքում, ընկերական շրջապատում, համայնքում, ինչպես նաև մշակութային ընդհանրությունները և տարբերությունները:</p>
Միջառարկայական կապերը թեմայում	
<p>Աշխարհագրություն - Զարտեգ, աշխարհագրական միջավայրի ազդեցության ուսումնասիրությունը: Չայոց և համաշխարհային պատմություն - Չասարակության փոփոխության պատմական ազդեցությունն ու նշանակությունը: Գրականություն - Չամապատասխան տեքստերի ուսումնասիրում և մեկնաբանում:</p>	
Չանրակրթական չափորոշիչ	
Չ16, Չ23, Չ24, Չ35	

Չասարակագիտություն
Թեմա 3. Մարդ- ճանաչողություն-վարքագիծ
Նպատակ
<p>Բացատրել ճանաչողության, սոցիալական հմտությունների, հույզերի, վարքագծի, արդյունավետ հաղորդակցման կարևորությունը մարդու կյանքում և որոշակի օրինակների ու իրավիճակների վերլուծության միջոցով զարգացնել ինքնաճանաչողությունը և իրավիճակին համարժեք արձագանքելու հմտությունները:</p>
Վերջնարդյունք
<p>1. 7. 3. 1. Մեկնաբանի ճանաչողության և վարքագծի դերը մարդու և հասարակության</p>

<p>կյանքում:</p> <p>2. 7.3.2. Վերլուծի սեփական հույզերը, մտքերը, թվարկի հույզերի կառավարման հնարներ:</p> <p>3. 7.2.4. Բացատրի արդյունավետ հաղորդակցվելու նշանակությունը:</p>	
Թեմայի բովանդակություն	
<p>1. Ճանաչողություն և վարքագիծ:</p> <p>2. Հույզերի ճանաչում և կառավարում:</p> <p>3. Արդյունավետ հաղորդակցում:</p>	
<p>1. Ինչպե՞ս են ճանաչողությունն ու վարքագիծը կապված իրար հետ:</p> <p>2. Ինչպե՞ս են հույզերն ու մտածելակերպն ազդում մեր կայացրած որոշումների և վարքագծի վրա:</p> <p>3. Ինչպե՞ս կարելի է արդյունավետ հաղորդակցվել:</p>	
Գործնական աշխատանք	Խաչվող հասկացություններ
<p>Համառոտ էսսեի պատրաստում:</p> <p>Բովանդակությանն առնչվող պատկերների քննարկում, հարց ու պատասխան:</p> <p>Ունկնդրել երաժշտությունը և ներկայացնել առաջացնող հույզերը:</p>	<p>Օրինաչափություն</p> <p>Ճանաչողության, սոցիալական հմտությունների և հույզերի փոխակապվածությունը:</p>
Միջառարկայական կապերը թեմայում	
<p>Լեզուներ և գրականություն - Համապատասխան տեքստերի ընթերցում և մեկնաբանում:</p> <p>Արվեստ - Հույզերի արտահայտումը գեղարվեստի, երաժշտության մեջ:</p>	
Հանրակրթական չափորոշիչ	
Հ20, Հ21, Հ25, Հ26, Հ31, Հ32, Հ34, Հ37	

Հասարակագիտություն
Թեմա 4. Մարդ-բարոյականություն
Նպատակ
<p>Ներկայացնել բարոյական նորմերի անհրաժեշտությունը, բացատրել բարոյագիտության առանցքային հասկացությունները: Չարգացնել բարոյական դատողություններ անելու</p>

կարողությունը՝ որոշակի իրավիճակներ վերլուծելու միջոցով:	
Վերջնարդյունք	
<ol style="list-style-type: none"> 1. 7. 4. 1 Հիմնավորի բարոյական նորմերի անհրաժեշտությունը: 2. 7. 4. 2. Վերլուծի բարոյականության ոսկե կանոնը: 3. 7. 4. 3. Մեկնաբանի բարոյականության հիմնական հասկացությունները: 4. 7. 4. 4. Համեմատի և հակադրի էզոիզմն ու ալտրուիզմը: 	
Թեմայի բովանդակություն	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Բարոյական նորմերի նշանակությունը: Բարոյականության ոսկե կանոնը: 2. Բարոյականության հիմնական հասկացությունները: 3. Էզոիզմ և ալտրուիզմ: 	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ի՞նչու է բարոյականությունը կարևոր: Ի՞նչ կլինի, եթե չլինեն բարոյական նորմեր: 2. Որո՞նք են բարոյականության հիմնական հասկացությունները: Ինչպե՞ս են դրանք դրսևորվում: 3. Ինչպե՞ս է մարդու մտածելակերպն ազդում բարոյական հարցերի մասին որոշումներ կայացնելու վրա: 4. Ինչպե՞ս է հասարակությունն ազդում բարոյական նորմերի վրա: 	
Գործնական աշխատանք	Խաչվող հասկացություններ
Ներկայացնել իրավիճակային խնդիրներ, օրինակ՝ նկարագրել իրավիճակներ, երբ նույն մարդը դրսևորում է էզոիզմ ու ալտրուիզմ: Անցկացնել քննարկումներ, օրինակ՝ ի՞նչ կլինի, եթե չլինեին բարոյական նորմերը:	Պատճառ և հետևանք Մարդկանց արարքների պատճառահետևանքային կապերը: Պատճառահետևանքային կապերի ուսումնասիրում՝ նոր իրադարձությունները կանխատեսելու և բացատրելու համար:
Միջառարկայական կապերը թեմայում	
Լեզուներ և գրականություն - Համապատասխան տեքստերի ուսումնասիրում: Արվեստ - Հոգևոր երաժշտություն, նկարչություն: Հայոց պատմություն, համաշխարհային պատմություն - Գաղափարական փոփոխությունները պատմական ժամանակաշրջաններում:	
Հանրակրթական չափորոշիչ	
Հ23, Հ35, Հ42	

Հասարակագիտություն	
Թեմա 5. Մարդ-գեղեցկություն	
Նպատակ	
Չարգացնել գեղագիտական ճաշակ ու պատկերավոր խոսք՝ բնութագրելու գեղեցիկն ու տգեղը դրանք դիտարկելով, բնության, հասարակության և մշակույթի համատեքստում:	
Վերջնարդյունք	
<ol style="list-style-type: none"> 1. 7. 5. 1. Ներկայացնի «գեղեցիկ» հասկացությունը և իրեն շրջապատող իրերի գեղեցկությունը: 2. 7. 5. 2. Մեկնաբանի պատասխանատվության իր բաժինը գեղեցիկի պահպանման գործում: 3. 7. 5. 3. Արվեստի գործերից օրինակներ բերի գեղագիտական հիմնական հասկացությունները մեկնաբանելիս: 	
Թեմայի բովանդակություն	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Գաղափար գեղեցիկի մասին: 2. Մեզ շրջապատող միջավայրի գեղագիտական ընկալումը: 3. Գեղեցիկը արվեստում: 	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ինչո՞ւ են մարդիկ տարբերակում գեղեցիկը և տգեղը: Արդյոք գեղեցիկն ու տգեղը անհատական ընկալումներ են: 2. Արդյո՞ք մենք ունենք պատասխանատվություն գեղեցիկի պահպանման գործում: 3. Ինչո՞ւ է գեղեցիկը հատկապես դրսևորվում արվեստում: 	
Գործնական աշխատանք	Խաչվող հասկացություններ
<p>Քննարկել տարբեր ազգերի կողմից գեղեցիկի ընկալման օրինակներ:</p> <p>Ուսումնասիրել արվեստի գործեր և ներկայացնել օրինակներ գեղագիտական հիմնական հասկացությունների վերաբերյալ:</p> <p>Ներկայացնել սիրած երաժշտական ժանրերը:</p>	<p>Անհատական և մշակութային արժեհամակարգ</p> <p>Որո՞նք են ստեղծարարության բնույթը և նպատակը:</p> <p>Ուսումնասիրել այն ուղիները, որոնցով մենք բացահայտում և արտահայտում ենք գաղափարներ, համոզմունքներ, արժեքներ, զգացումներ, բնության երևույթներ, մշակույթի դրսևորումներ, արժևորում ենք գեղագիտությունը և ստեղծարարությունը:</p>
Միջառարկայական կապերը թեմայում	
Արվեստ - Գեղեցիկի ընկալումը արվեստում:	

Գրականություն - Տեքստի ուսումնասիրում ու մեկնաբանում:
Երկրաչափություն - Չափումների կատարում:

Հանրակրթական չափորոշիչ

Հ43, Հ45, Հ46

Հասարակագիտություն

Թեմա 6. Մարդ-իրավունք

Նպատակ

Ներկայացնել մարդկանց համակեցության համար անհրաժեշտ և նրանց վարքագիծը կարգավորող իրավունքի կարևորությունը: Չարգացնել դրանց վերաբերյալ վերլուծական հմտություններ ու վերաբերմունք:

Վերջնարդյունք

1. Բացատրի իրավունք հասկացության իմաստը և դերը մարդու կյանքում:
2. Տարբերակի իրավական և բարոյական նորմերը::
- 3.Ներկայացնի իրավունքի աղբյուրները՝ նորմատիվ իրավական ակտ, իրավական սովորույթ, նախադեպ:

Թեմայի բովանդակություն

1. Իրավունք. իմաստը, դերը, հասկացությունը, բնույթն ու առաջացումը:
2. Իրավական և բարոյական նորմեր: Իրավունքի աղբյուրները:

Ուղղորդող հարցեր

1. Ինչպե՞ս են մարդիկ կարգավորում միմյանց միջև առաջացող հարաբերությունները:
2. Ինչպե՞ս մեղմել, կարգավորել և լուծել մարդկանց միջև առաջացող հակասությունները:
3. Ի՞նչ նորմերով/կանոններով են կարգավորվում մարդկանց միջև հարաբերությունները:
4. Ե՞րբ է առաջանում մարդկանց միջև հարաբերությունները իրավունքով կարգավորելու անհրաժեշտությունը: Որո՞նք են իրավունքի առաջացման պատճառները:

Գործնական աշխատանք

Խաչվող հասկացություններ

Վերլուծություններ,

Ժամանակ և տարածություն

<p>Էստեներ՝ մարդու իրավունքների, դրանց հիմքում ընկած արժեքների և իրավահավասարության վերաբերյալ: Պաստառների պատրաստում: Ուսումնասիրել և ներկայացնել առօրյայում տեսանելի բուլինգային իրավիճակներ: Դասակարգել իրավունքներն՝ ըստ իրենց նախընտրած առաջնահերթության և հիմնավորել:</p>	<p>Ուսումնասիրել մարդկության պատմության շրջադարձային կետերը մարդու իրավունքների և արժեհամակարգի տեսանկյունից:</p>
---	---

Միջառարկայական կապերը թեմայում

Հայոց և համաշխարհային պատմություն– Իրավունքի դերի փոփոխության, ինչպես նաև իրավական նորմերի ուսումնասիրումը պատմական տարբեր ժամանակներում:
Լեզուներ և գրականություն - Տեքստերի ընթացում և մեկնաբանում:

Հանրակրթական չափորոշիչ

Հ23, Հ39, Հ40, Հ41, Հ42

Հասարակագիտություն

Թեմա 7. Մարդ- տնտեսություն

Նպատակ

Բացատրել, թե ինչպես կարելի է համադրել իրենց և այլոց կարիքները, ցանկությունները և պահանջմունքները առկա ռեսուրսների հետ: Մեկնաբանել սակավության հիմնախնդիրը: Նկարագրել արտադրության, բաշխման, փոխանակման և սպառման գործընթացները, խնայողությունների դերը ներկա և ապագա կյանքում:

Վերջնարդյունք

1. Հետևություններ անի՝ ելնելով կարիքների, ցանկությունների անսահմանափակ և ռեսուրսների սահմանափակ լինելու իրողությունից:
2. Նկարագրի արտադրության, բաշխման, փոխանակման և սպառման գործընթացները:
3. Համադրի անձնական և ընտանեկան եկամուտներն ու ծախսերը, պլանավորի բյուջեն՝ հաշվի առնելով հնարավոր ռիսկերը:
4. Բացատրի ապագայի համար ներկայում խնայողություններ կատարելու նշանակությունը:

Թեմայի բովանդակություն	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Տնտեսական որոշումների կայացում, սակավության հիմնախնդիր: 2. Արտադրություն, բաշխում, փոխանակում և սպառում: 3. Մեր պահանջմունքները, կարիքներն ու ցանկությունները: 4. Անձնական բյուջե, եկամտի բաշխում, խնայողություններ ներկայում և ապագայում: 	
Ուղղորդող հարցեր	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ինչպե՞ս է մեր և այլոց որոշումների վրա ազդում ռեսուրսների սահմանափակ լինելը: 2. Որո՞նք են տնտեսական հիմնական երեք հարցերը և ի՞նչ խնդիրների լուծումներն են տալիս դրանց պատասխանները: 3. Ինչո՞ւ են մարդիկ աշխատում, ինչո՞ւ են խնայում: 4. Որո՞նք են մարդկանց կարիքներն ու ցանկությունները, ինչո՞ւ են մարդիկ տարանջատում դրանք կամ չեն տարանջատում: 5. Ինչպե՞ս կազմել անձնական, ընտանեկան բյուջե: 	
Գործնական աշխատանք	Խաչվող հասկացություններ
<p>Քննարկումներ «Իսկ ի՞նչ կլինեք, եթե ռեսուրսները լինեին անսահմանափակ և սակավության խնդիր չլիներ» թեմայի շուրջ:</p> <p>Վերլուծել և հիմնավորել, թե ինչպես կարող են խնայողությունները նպաստել մեր կարիքների և ցանկությունների բավարարմանը ներկայում և ապագայում:</p> <p>Կատարել հաշվարկային վարժություններ, օրինակ՝ կազմել սեփական կամ ընտանիքի մեկամսյա բյուջե՝ առանձնացնելով առաջնային և երկրորդային ծախսերը:</p> <p>Ներկայացնել տնտեսության երեք հարցերի վերաբերյալ գործնական օրինակներ՝ ըստ արտադրության տարբեր ճյուղերի:</p> <p>Մեկնաբանել «Ադամանդի ու ջրի պարադոքսը»:</p>	<p>Համակարգ և մոդել</p> <p>Դիտարկել խնայողությունները, կարիքները և ցանկությունները, եկամտի բաշխումը, որպես համակարգ: Մտքերն արտահայտել նկարների, դիագրամների տեսքով, գրավոր և բանավոր նկարագրությամբ:</p>
Միջառարկայական կապերը թեմայում	
<p>Հանրահաշիվ - Հաշվարկների կատարում և խնդիրների ստեղծում:</p> <p>Լեզուներ և գրականություն - Համապատասխան տեքստերի ուսումնասիրում և մեկնաբանում:</p> <p>Հայոց և համաշխարհային պատմություն - Տնտեսական մոդելների ուսումնասիրումը:</p>	

Չանրակրթական չափորոշիչ
Յ17, Յ20

Չասարակագիտություն	
Թեմա 8. Մարդ-քաղաքականություն	
Նպատակ	
Մեկնաբանել քաղաքականության նշանակությունը հասարակական հարաբերություններում և անհատի կյանքում, օրինակների միջոցով ցույց տալ մարդու դերը քաղաքականության մեջ:	
Վերջնարդյունք	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Չիմնավորի քաղաքականության կարևորությունը մարդու կյանքում: 2. Ցույց տա քաղաքականության և հասարակական կյանքի այլ ոլորտների փոխադարձ կապերը: 	
Թեմայի բովանդակություն	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Քաղաքականության նշանակությունը հասարակական հարաբերություններում: 2. Մարդը որպես քաղաքական էակ: 	
Ուղղորդող հարցեր	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ի՞նչ է քաղաքականությունը: 2. Ինչպե՞ս է քաղաքականությունն ազդում անհատի ու հասարակության վրա, և ինչպե՞ս են ազդում անհատն ու հասարակությունը քաղաքականության վրա: 	
Գործնական աշխատանք	Խաչվող հասկացություններ

<p>Իրավիճակների քննարկման առաջադրանքներ</p> <p>Օրինակի միջոցով ցույց տալ քաղաքականության կապը հասարակական կյանքի այլ ոլորտների հետ:</p> <p>Օրինակների միջոցով ներկայացնել, թե ինչպես է քաղաքականությունն ազդում մարդու և նրա սոցիալական միջավայրի վրա:</p>	<p>Պատճառ և հետևանք</p> <p>Ուսումնասիրել մարդու ստեղծած համակարգերի և համայնքների փոխկապվածությունը, համաշխարհային և տեղական գործընթացների փոխհարաբերությունները, հնարավորությունները, որոշումների ազդեցությունը մարդկության և շրջակա միջավայրի վրա:</p>
<p>Միջառարկայական կապերը թեմայում</p>	
<p>Հայոց և համաշխարհային պատմություն - Քաղաքական մոդելներ, պետության կառավարման ձևեր:</p> <p>Աշխարհագրություն - Քաղաքական մոդել, բնակչություն:</p>	
<p>Հանրակրթական չափորոշիչ</p>	
<p>Հ17, Հ23, Հ24</p>	

10-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ
Հասարակագիտական մտքի հիմունքներ

Թեմա 1. Ժամանակակից մարդու և հասարակության հիմնախնդիրները	
Նպատակ	
Չարգացել ժամանակակից մարդու և հասարակության հիմնախնդիրները վերլուծելու կարողությունները տարբեր հասարակական գիտությունների տեսանկյունից:	
Վերջնարդյունք	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Նկարագրի մարդու հիմնախնդիրը հասարակական տարբեր գիտությունների տեսանկյունից: 2. Ներկայացնի մարդու և հասարակության մասին առանցքային տեսությունների հիմնադրույթները: 3. Մեկնաբանի հասարակական փոփոխությունների գործընթացները և դրանց ազդեցությունը մարդու սոցիալականացման վրա: 4. Բացատրի անհատականի և հասարակականի փոխհարաբերությունը: 	
Թեմայի բովանդակություն	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Մարդու և հասարակության հիմնախնդիրը: 2. Մարդու և հասարակության մասին տեսություններ: 3. Հասարակական փոփոխությունների վրա ազդող գործոնները. տեխնոլոգիաներ, մշակույթ, գաղափարներ, կոլեկտիվ գործողություններ: 	
Ուղղորդող հարցեր	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ինչպե՞ս են դիտարկում մարդու խնդիրը հասարակական տարբեր գիտություններ: 2. Արդյո՞ք հնարավոր է ունենալ հասարակություն, որում չլինեն տարակարծություններ, լարվածություններ տարբեր մարդկանց և խմբերի միջև: 3. Ինչպե՞ս են ազդում տեխնոլոգիաները, մշակույթը, գաղափարները, կոլեկտիվ գործողությունները հասարակական փոփոխությունների վրա: 	
Գործնական աշխատանք	Խաչվող հասկացություններ
Քննարկումներ Որո՞նք են հասարակագիտական մտքի առանցքային և արդիական գաղափարները: Հետազոտական աշխատանքներ	Պատճառ և հետևանք Ուսումնասիրել մարդկանց արարքների պատճառահետևանքային կապերը՝ նոր իրադարձությունները կանխատեսելու և

<p>Տարբեր սկզբնաղբյուրներից քաղել տեղեկություններ, վերլուծել, եզրակացություններ անել և համապատասխան հղումներ անել:</p>	<p>բացատրելու համար:</p>
<p>Միջառարկայական կապերը թեմայում</p>	
<p>Գրականություն - Տեքստի մեկնաբանում ու վերլուծում: Համաշխարհային պատմություն - Հասարակության ժողովրդավարացման գործընթացների ազդեցությունը մարդու սոցիալական դերի մեծացման վրա: Աշխարհագրություն - Բնական միջավայրի ազդեցությունը մարդու և հասարակության վրա (աշխարհագրական դետերմինիզմ):</p>	
<p>Հանրակրթական չափորոշիչ</p>	
<p>Մ23, Մ36, Մ39, Մ40</p>	

<p>Թեմա 2. Քաղաքական գաղափարախոսություններ</p>
<p>Նպատակ</p>
<p>Բացատրել քաղաքական գաղափարախոսությունների նշանակությունը հանրային կյանքում, դրանց դասական և ժամանակակից դրսևորումները, մեկնաբանել դրանց հնարավոր ազդեցությունն անձի ինքնիրացման և հանրային կյանքի կազմակերպման վրա:</p>
<p>Վերջնարդյունք</p>
<p>10.2.1 Համեմատի քաղաքական գաղափարախոսությունների հիմնադրույթները՝ ցույց տալով դրանց ընդհանրություններն ու տարբերությունները: 10.2.2 Բանավիճի անձի ինքնիրացման և հանրային կյանքի կազմակերպման վրա քաղաքական գաղափարների ու գաղափարախոսությունների հնարավոր ազդեցության շուրջ:</p>
<p>Թեմայի բովանդակություն</p>
<p>1. Գաղափարախոսություն. բնորոշումները և տեսակները: 2. Դասական քաղաքական գաղափարախոսություններ: 3. Քաղաքական գաղափարախոսությունների ժամանակակից ուղղությունները:</p>
<p>Ուղղորդող հարցեր</p>
<p>1. Որո՞նք են քաղաքական գաղափարախոսությունների մոտեցումների տարբերությունները տնտեսական կարգի (կացութաձևի), արդարության, մարդու ինքնահրացման և</p>

հանրային բարիքի հարցերում:	
Գործնական աշխատանք	Խաչվող հասկացություններ
<p>Գծապատկերի միջոցով համեմատել քաղաքական գաղափարախոսությունների մոտեցումները մարդ-հասարակություն-պետություն և անհատ-շուկա-պետություն փոխադարձ կապերի վերաբերյալ:</p> <p>Վերլուծություններ, էսսեներ՝ քաղաքական գաղափարախոսությունների մոտեցումների վերաբերյալ:</p>	<p>Օրինաչափություն Քաղաքական գաղափարախոսությունների, գաղափարախոսական հոսանքների ծագման սոցիալ-պատմական պայմաններն ու պատճառները:</p> <p>Չամաշխարհայնացում (գլոբալիզացիա) Քաղաքական գաղափարախոսությունների փոխակերպումներն ու փոխներթափանցումները համաշխարհայնացման ազդեցությամբ:</p>
Միջառարկայական կապերը թեմայում	
<p>Լեզուներ և գրականություն - Չամապատասխան տեքստի ուսումնասիրում և մեկնաբանում:</p> <p>Արվեստ - Գաղափարախոսությունների արտացոլումն արվեստում. նկարչություն և այլն:</p>	
Չանրակրթական չափորոշիչ	
Մ16, Մ36	

Թեմա 3. Շուկայական տնտեսություն
Նպատակ
Ներկայացնել տնտեսական ռեսուրսների և արտադրական գործոնների բաշխման խնդիրը, զարգացնել շուկայական գնի վրա առաջարկի ու պահանջարկի, ինչպես նաև մրցակցության ազդեցությունը վերլուծելու հմտությունները:
Վերջնարդյունք
<ol style="list-style-type: none"> Նկարագրի, թե ինչպես են բաշխվում և օգտագործվում տնտեսական ռեսուրսները, արտադրության գործոնները, նկարագրի դրանց բաշխման ազդեցությունը տնտեսական և սոցիալական բարեկեցության վրա: Բացատրի առաջարկի և պահանջարկի ազդեցությունը շուկայական գնի ձևավորման

<p>վրա:</p> <p>3. Ներկայացնի արտաքին և ներքին գործոնների ազդեցությունը շուկայի վրա:</p>	
<p>Թեմայի բովանդակություն</p>	
<p>1. Տնտեսական ռեսուրսներ և արտադրության գործոններ: 2. Պահանջարկ, առաջարկ և շուկայական գին: 3. Շուկայական մրցակցություն և մենաշնորհ: 4. Շուկայի վրա ազդող գործոններ:</p>	
<p>Ուղղորդող հարցեր</p>	
<p>1. Ինչպե՞ս են ձևավորվում առաջարկը և պահանջարկը, ինչպե՞ս է հաստատվում հավասարակշռությունը շուկայում: 2. Ի՞նչ է տեղի ունենում, երբ առաջարկը կամ պահանջարկը փոխվում են: 3. Ի՞նչ նպատակով են տնտեսվարողները խախտում տնտեսական մրցակցությունը: Ինչո՞ւ է կարևոր այն վերականգնելը, ինչպե՞ս կարելի է դա իրագործել:</p>	
<p>Գործնական աշխատանք</p>	<p>Խաչվող հասկացություններ</p>
<p>Տվյալների հավաքում և վերլուծություն Տնտեսական ցուցանիշները վերջին մեկ տարում (գևաճ, գործազրկություն, տնտեսական աճ)։ Ինչո՞վ է պայմանավորված տվյալ պատկերը:</p> <p>Իրավիճակային խնդիրներ Ձեռնարկությունն ինչպե՞ս պետք է ընտրի ու տեղաբաշխի տնտեսական ռեսուրսները: Այդ ռեսուրսներով կազմի արտադրական հնարավորությունների կոր ու մեկնաբանի:</p>	<p>Կայունություն և փոփոխություն Տնտեսական ռեսուրսներ, արտադրական գործոնների բաշխում: Առաջարկ, պահանջարկ և մրցակցություն:</p>
<p>Միջառարկայական կապերը թեմայում</p>	
<p>Հանրահաշիվ - Հաշվարկների կատարում և խնդիրների ստեղծում: Հայոց և համաշխարհային պատմություն - Կառավարման ձևեր և տնտեսական մոդելներ: Աշխարհագրություն - Տնտեսական մոդելներ, բնակչություն:</p>	
<p>Հանրակրթական չափորոշիչ</p>	

Հասարակագիտություն
Թեմա 4. Անձնական ֆինանսների կառավարում
Նպատակ
Նկարագրել արդյունավետ, պատասխանատու և անվտանգ ֆինանսական որոշումներ կայացնելու կարևորությունը կարճաժամկետ և երկարաժամկետ կտրվածքով: Բացատրել խնայողությունների և պարտքերի դերն ու դրանք արդյունավետ կառավարելու մոտեցումները:
Վերջնարդյունք
<ol style="list-style-type: none"> 10.4.1. Կայացնի ֆինանսական որոշումներ՝ ըստ գնի, որակի, հանգամանքների, ռիսկերի: 10.4.2. Նկարագրի խնայողությունների արդյունավետ կառավարման նշանակությունը: 10.4.3. Բացատրի պարտքի արդյունավետ կառավարման նշանակությունը: 10.4.4. Ներկայացնի սպառողների իրավունքների պաշտպանության մեխանիզմները: 10.4.5. Թվարկի ֆինանսական զեղծարարությունների և խարդախությունների տեսակները, դրանցից խուսափելու կամ արդեն առաջացած հետևանքները մեղմելու մեխանիզմները:
Թեմայի բովանդակություն
<ol style="list-style-type: none"> Ֆինանսական ծառայությունների համեմատություն և ընտրություն: Խնայողությունների կառավարում: Վարկերի կառավարում: Սպառողների իրավունքների պաշտպանություն: Ֆինանսական խարդախություններ ու զեղծարարություններ:
Ուղղորդող հարցեր
<ol style="list-style-type: none"> Ի՞նչը կարող է ազդել մարդկանց վրա ֆինանսական որոշումներ կայացնելիս (խորհուրդ, գին, որակ, գովազդ, ռիսկայնության մակարդակ և այլն): Ինչպե՞ս ենք ընտրում ֆինանսական ծառայություններ, ո՞րն է դա անելու արդյունավետ եղանակը: Ինչի՞ համար են խնայողությունները, և ինչպե՞ս կարելի է դրանք արդյունավետ

<p>կառավարել:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Ինչի՞ համար են պարտքերը, և ինչպե՞ս կարելի է դրանք արդյունավետ կառավարել: 5. Ի՞նչ խնդիրներ կարող են առաջանալ ֆինանսական կազմակերպությունների և սպառողների միջև, ինչպե՞ս կարող են դրանք լուծվել: 6. Ինչպե՞ս կարելի է պաշտպանվել ֆինանսական խարդախություններից և գեղծարարություններից: 	
<p>Գործնական աշխատանք</p>	<p>Խաչվող հասկացություններ</p>
<p>Աշխատանքներ գրաֆիկներով և աղյուսակներով «Ո՞րն է ապրանքի տեղը». Գին/որակ գրաֆիկի վրա ամրացնել հայտնի ապրանքների տարբերանշանները:</p> <p>Ուսուցողական ֆիլմերի դիտում ու քննարկում Այցելություններ Կազմակերպել այցելություն բանկ կամ վարկային կազմակերպություն:</p> <p>Հաշվարկային վարժություններ Վարժություն վարկի գինը հաշվարկելու նպատակով. հաշվարկել, թե ինչ կարժենա, եթե վարկ ես վերցնում 5 000 000 ՀՀ դրամ 10%-ով և 8 տարի ժամկետով (բացատրել, որ բարդ տոկոսի դեպքում ավելի շատ տոկոսագումար են վճարում):</p> <p>Քննարկումներ Վարկ վերցնելու և երաշխավոր դառնալու խելամիտ և ոչ խելամիտ որոշումները: Ինչպե՞ս և որքա՞ն պետք է խնայել երազանքն իրականացնելու համար: Ո՞ր դեպքերում կարող են տրամադրել լավ և վատ պայմաններով վարկ կամ ընդհանրապես մերժել վարկի տրամադրումը:</p> <p>Նախագծային, հետազոտական աշխատանքներ Տարվա կտրվածքով լրատվական աղբյուրներից քաղել գեղծարարությունների և խար-</p>	<p>Կառուցվածք և գործառույթ Ֆինանսական որոշումներ: Ֆինանսական կազմակերպություններ և սպառողներ:</p>

<p>դախությունների օրինակներ (բանկոմատով, վճարային քարտերով, առցանց գեղծարարություն, ֆիշինգ և այլն): Կազմել երկու սյունակից բաղկացած աղյուսակ, որոնցից մեկում կնշվի, թե ինչի պատճառով է անձը ֆինանսական գեղծարարության զոհ դարձել, իսկ մյուսում՝ ինչպես կարելի է խուսափել դրանից:</p>	
<p>Միջառարկայական կապերը թեմայում</p>	
<p>Չանրահաշիվ, Երկրաչափություն - Չափումներ, հաշվարկներ, խնդիրների առաջադրում: Լեզուներ և գրականություն - Չամապատասխան տեքստի ուսումնասիրում և մեկնաբանում:</p>	
<p>Չանրակրթական չափորոշիչ</p>	
<p>Մ19, Մ27</p>	